Euroopa Parlament
2019-2024

Väliskomisjon

2023/2072(INI)

5.9.2023

RAPORTI PROJEKT

Hiina mõjust Euroopa Liidu elutähtsale taristule tuleneva julgeoleku- ja kaitsealase mõju kohta
(2023/2072(INI))

Väliskomisjon

Raportöör: Klemen Grošelj

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

Hiina mõjust Euroopa Liidu elutähtsale taristule tuleneva julgeoleku- ja kaitsealase mõju kohta
(2023/2072(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut,

– võttes arvesse Euroopa Liidu lepingu V jaotist, eriti selle 2. peatüki 2. jagu, milles käsitletakse sätteid ühise julgeoleku- ja kaitsepoliitika kohta,

– võttes arvesse dokumenti „Julgeoleku- ja kaitsevaldkonna strateegiline kompass Euroopa Liidule, kes kaitseb oma kodanikke, väärtusi ja huve ning toetab rahvusvahelist rahu ja julgeolekut“, mille nõukogu kiitis heaks 21. märtsil 2022 ning Euroopa Ülemkogu kinnitas 25. märtsil 2022,

– võttes arvesse riigipeade ja valitsusjuhtide 11. märtsi 2022. aasta mitteametlikul kohtumisel vastu võetud Versailles’ deklaratsiooni,

– võttes arvesse komisjoni ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 20. juuni 2023. aasta ühisteatist Euroopa majandusjulgeoleku strateegia kohta (JOIN(2023)0020),

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiivi (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ (elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiv)[1],

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiivi (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 910/2014 ja direktiivi (EL) 2018/1972 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv (EL) 2016/1148 (küberturvalisuse 2. direktiiv)[2],

– võttes arvesse nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovitust, mis käsitleb kogu liitu hõlmavat koordineeritud lähenemisviisi elutähtsa taristu toimepidevuse tugevdamise suhtes,

– võttes arvesse 11. juulil 2023 Vilniuses toimunud Põhja-Atlandi Nõukogu kohtumisel osalenud NATO riigipeade ja valitsusjuhtide Vilniuse tippkohtumise kommünikeed,

[1] ELT L 333, 27.12.2022, lk 164.
[2] ELT L 333, 27.12.2022, lk 80.

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu [kuupäev] määrust (EL) 2023/XXXX, millega kehtestatakse Euroopa pooljuhiökosüsteemi tugevdamise meetmete raamistik (kiibimäärus)[3],

– võttes arvesse komisjoni 15. septembri 2022. aasta ettepanekut võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb digielemente sisaldavate toodete küberturvalisuse horisontaalseid nõudeid ja millega muudetakse määrust (EL) 2019/1020 (COM(2022)0454),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 54,

– võttes arvesse rahvusvahelise kaubanduse komisjoni arvamust,

– võttes arvesse väliskomisjoni raportit (A9-0000/2023),

A. arvestades, et hiljutises ühisteatises Euroopa majandusjulgeoleku strateegia kohta keskendutakse sellele, et vähendada suurenenud geopoliitiliste pingete ja kiirenenud tehnoloogiliste muutuste kontekstis teatavatest majandusvoogudest tulenevaid riske, säilitades samas võimalikult avatud ja dünaamilise majanduse;

B. arvestades, et elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiv ja küberturvalisuse 2. direktiiv loovad ulatusliku õigusraamistiku, millega tugevdada elutähtsa taristu nii füüsilist kui ka digitaalset vastupidavust, sealhulgas energia, transpordi, tervishoiu, digitaristu, vee ja toiduga seotud taristu vastupidavust;

C. arvestades, et pärast nõukogu 8. detsembri 2022. aasta soovituse avaldamist on juba võetud sihipäraseid meetmeid, et tagada ELi ühine reageerimine intsidentidele, sealhulgas tugevdades koordineerimist NATOga ELi ja NATO elutähtsa taristu vastupidavuse rakkerühma kaudu, mis on ELi ja NATO toimepidevust käsitleva struktureeritud dialoogi üks osa;

D. arvestades, et Hiina Rahvavabariigi sunnipoliitika ja üha kasvav enesekehtestamine, sealhulgas riigi agressiivne hoiak Taiwani suhtes, aga ka COVID-19 pandeemia ja Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja sotsiaalsed ja majanduslikud tagajärjed on näidanud ELi haavatavust ja tõestanud, et Hiina Rahvavabariigi ja teiste mittedemokraatlike kolmandate riikidega suhtlemisel on vaja vähendada riske;

E. arvestades, et see, et Hiina on omandanud elutähtsat taristut, eelkõige ELi naabruses, sealhulgas Lääne-Balkanil, kujutab endast kaubanduse ja julgeoleku vahelisele seosele üha suuremat ohtu;

F. arvestades, et Hiina ja Venemaa strateegiline partnerlus on tugevnemas, sealhulgas tehnoloogia ja sõjalise võimekuse vahetuse valdkonnas;

Probleemi tuum: Hiina sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamise strateegia mõistmine

1. rõhutab, et Hiina sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamise strateegia on riigi juhitud ja kontrollitud programm ja kava, mille eesmärk on kasutada ära kõiki riigi- ja

[3] ELT L XXX.

kommertsvõimu hoobasid, et tugevdada ja toetada Hiina Kommunistliku Partei (edaspidi „HKP“) relvastatud haru Rahvavabastusarmeed;

2. on seisukohal, et Hiina parteipõhise poliitilise süsteemi ja majanduse tõttu peavad eraettevõtted oma ärihuvide teostamisel sageli arvestama HKP sõjalise tegevuse, represseerimise ja poliitilise sekkumisega; rõhutab, et sellest tulenevalt aitab Hiina ettevõtete rahvusvaheline tegevus HKP-l oma mõju välisriikides laiendada ja geopoliitilisi rivaale nõrgestada;

3. on veendunud, et Hiina sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamist tuleb vaadelda laiemas poliitilises ja strateegilises kontekstis ning võtta arvesse selle seoseid teiste algatustega, näiteks algatusega „Üks vöönd, üks tee“ (sealhulgas digitaalne siiditee); usub, et Hiina sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamise lõppeesmärk on edendada Hiina pikaajalist strateegilist eesmärki saada maailma juhtivaks jõuks;

Hiina Rahvavabariigi sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamise strateegia tagajärjed

4. hoiatab ohu eest, mis kaasneb ELi strateegiliste varadega seotud Hiina äriühingute, eriti Hiina sõjalise süsteemiga otseselt või kaudselt seotud äriühingutega; rõhutab sellega seoses oma muret, et Hiina sõjavägi saab seetõttu ligipääsu tehnoloogiale ja tehnoloogilisele oskusteabele, mis tõstab Rahvavabastusarmee võimekust arendada järgmise põlvkonna sõjatehnoloogiat, mida võidakse kasutada partnerite survestamiseks Aasias ja kogu maailmas;

5. rõhutab, et Hiina toodab 70 % maailma patareidest ja akudest (viiest suurimast patarei- ja akutootjast kolm asuvad just seal), 60 % maailma alumiiniumist ja 75 % ränist ning on juhtiv rafineerija, töödeldes 60 % liitiumist ja 70 % vasest, ning annab 84 % nikli- ja 85 % maailma koobaltitoodangust; rõhutab, et Hiina kaevandusettevõtted tegutsevad Kongo Demokraatlikus Vabariigis (koobalt), Indoneesias (nikkel) ning Tšiilis ja Austraalias (liitium) ning et Hiina monopolisarnane positsioon nende kriitilise tähtsusega kaupade tootmise ja töötlemise valdkonnas on ELi jaoks tõsine geopoliitiline väljakutse ning kujutab ühtlasi suurt ohtu Euroopa kaitse- ja muudele tööstussektoritele;

6. tuletab meelde, et nii diplomaatiline kui ka sõjaline side toimub eraomandis olevate merealuste kaablite kaudu, mille tootjad on Hiina ettevõtted, näiteks HMN Technologies, mis on Rahvavabastusarmee küberluurega seotud üksus; väljendab sügavat muret Hiina ettevõtte HMN Technologies hallatava ja andmete edastamiseks ette nähtud merealuse kaablisüsteemi pärast, mis ühendab ELi liikmesriikide territooriume ning India ja Vaikse ookeani piirkonda, sealhulgas selles piirkonnas asuvaid liikmesriikide ja NATO sõjaväebaase, ning põhjustab veealuse seire ja luureandmete kogumise valdkonnas turvaauke;

Reaktsiooni kujundamine: julgeoleku- ja kaitseprobleemidele reageerimiseks vajalike uute töövahendite väljatöötamine

7. hoiatab, et Euroopa ja ülejäänud maailma julgeolekukeskkonna halvenemise tõttu tuleb hakata kiiresti mõtlema selle peale, kuidas tugevdada ELi strateegilist autonoomiat ja vähendada sõltuvust sellistest riikidest nagu Hiina Rahvavabariik, mis on süsteemne konkurent, mitte strateegiline partner; rõhutab vajadust vältida tundlike kujunemisjärgus tehnoloogiate ja peamiste kahesuguse kasutusega kaupade lekkimist problemaatilistesse

sihtkohtadesse, kus järgitakse sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamise strateegiaid või tehakse nende raames koostööd;

8. on endiselt mures selle pärast, et Euroopa elutähtsad taristud muutuvad välismõju suhtes üha haavatavamaks; tunnustab sellega seoses hiljutisi seadusandlikke meetmeid elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse suurendamiseks ELis; väljendab siiski muret, et sellised algatused piirduvad suures osas välismaiste otseinvesteeringute taustauuringutega, jättes HKP-le avatuks muud kanalid, mis võimaldavad saada juurdepääsu kriitilise tähtsusega varadele ja mõjuvõimu nende üle;

9. märgib, et elutähtsale taristule juurdepääsu omavate sidusrühmade taustakontroll ei tohi piirduda vaid otseinvesteeringutega; nõuab, et välismaiseid otseinvesteeringuid ja välisriigi subsiidiume käsitlevaid kehtivaid õigusakte laiendataks selliselt, et kõikidele ELi elutähtsate taristuprojektidega seotud sidusrühmadele oleks ette nähtud üldine taustauuring; palub komisjonil liikmesriikide toetusel kaardistada, jälgida ja hinnata Hiina juurdepääsu ELi elutähtsale taristule; rõhutab, et taristu kaitse eest vastutavad lõppkokkuvõttes liikmesriigid, kuid nad ei ole järjekindlalt rakendanud kehtivaid välismaiste otseinvesteeringutega seotud suuniseid ega loonud riiklikul tasandil investeeringute taustauuringumehhanisme;

10. väljendab heameelt selle üle, et komisjoni ettepanek Euroopa majandusjulgeoleku strateegia kohta võib anda võimaluse laiendada ELi töövahendeid üksikute, ka sõjalise rakendusega peamiste progressi võimaldavate tehnoloogiate ekspordile või väljaminevatele investeeringutele, muu hulgas kvantarvutuste, kõrgtehnoloogiliste pooljuhtide ja tehisintellekti valdkonnas; nõuab komisjoni ettepanekute viivitamatut vastuvõtmist ja seda, et liikmesriigid rakendaksid täielikult ELi laiendatud õigusraamistikku, millega jäetakse välja üksused, kes võiksid toetada Hiina sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamist;

11. väljendab ühtlasi heameelt komisjoni ettepaneku üle, mille kohaselt tuleks tundlike kujunemisjärgus tehnoloogiate lekkimise vältimiseks koostada kahesuguse kasutusega tehnoloogiate loetelu, mis põhineb kitsalt määratletud ja tulevikku suunatud kriteeriumidel, nagu tehnoloogia potentsiaalselt paindlik ja muutlik olemus, Hiina sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamisega kaasnev risk ning oht, et tehnoloogiat võidakse kuritarvitada inimõiguste rikkumiseks; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegema võimalikult kiiresti kindlaks nende kahesuguse kasutusega tehnoloogiate jaoks vajalikud asjakohased kaitsemeetmed ja neid rakendama;

12. väljendab heameelt Euroopa kiibimääruse vastuvõtmise üle, mis suurendab ELi pooljuhtide tootmise võimekust ja loob strateegilise kaardi muu hulgas ELi pooljuhtide väärtusahela võimekuse puudujääkide kohta, vähendades seeläbi ELi sõltuvust sellistest kolmandatest riikidest nagu Hiina; nõuab lisaettepanekuid, et tagada ELi elutähtsate taristute ja materjalide tootmis- ja tarneahelad;

13. kutsub komisjoni üles esitama ettepanekut uue õigusraamistiku kohta, et leevendada merealuste kaablisüsteemide tarnijatest tulenevaid turvariske; rõhutab vajadust takistada kaablisüsteemi tarnijaid, näiteks Hiina ettevõtteid, jagamast andmeid luureteenistustega muul eesmärgil kui selleks, et kaitsta taristut sissetungide ja pahatahtlike rünnakute eest;

Sise- ja välispoliitika seotus: ELi lähimate partnerite vastupanuvõime tugevdamine

14. on teadlik, et Hiina Rahvavabariik tegutseb ELi turul ja oma laiemas naabruskonnas; kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles tagama, et meetmeid, mis on võetud ELi vastupanuvõime tugevdamiseks Hiina mõju vastu, laiendatakse ka ELi lähimatele partneritele, eelkõige läbirääkijariikidele ja neile, kes osalevad Euroopa naabruspoliitikas;

15. tuletab meelde, et Hiina Rahvavabariigi merevägedel on legaalsed vahendid, mille alusel saab Hiina tsiviillaevu ja -taristut kasutada sõjalistel ja julgeolekuga seotud eesmärkidel; on seisukohal, et Hiina saab kasutada oma tsiviilkasutuses olevat kommertstaristut, et toetada Rahvavabastusarmee kohalolu kolmandates riikides; hoiatab, et selline Hiina sõjalise ja tsiviilvaldkonna ühitamine annab Rahvavabastusarmeele juurdepääsu välissadamatele, mis tagab riigile eelpositsioonide näol logistilise toe, et viia oma sõjalaevastik isegi nii kaugele kui India ookean, Vahemeri ja Atlandi ookean; rõhutab, et spionaažioht on suurim olukorras, kus Hiina tsiviilotstarbelised kommertsvarad asuvad ELi ja NATO mereväebaaside või sadamaoperaatorite lähedal asuvates logistikakeskustes, kes on sõlminud Euroopa ettevõtetele logistilise toe pakkumise lepingud;

16. märgib, et Hiina riigile kuuluvad ettevõtted on rahastanud ja ehitanud umbes kolmandiku alates 2010. aastast valminud Aafrika taristust; rõhutab, et Hiina on viimase 20 aasta jooksul suurendanud oma kaubandus-, investeerimis- ja laenukohustusi väheste või läbipaistmatute lepinguliste võlasuhetega; väljendab muret selle pärast, et selline Hiina mudel on paljudele riikidele, kes ei suuda täita sarnase rahastuse saamiseks vajalikke ELi nõudeid, ilmselgelt atraktiivne, mistõttu suureneb Hiina mõju ELi partnerluste arvelt; kutsub komisjoni ja Euroopa välisteenistust üles tagama, et ELi partneritele esitatavad kõrged investeerimisstandardid ei ohustaks ELi julgeolekusuhteid ega poliitilist tegevust usaldusväärse ja strateegilise partnerina;

17. rõhutab murega, et Hiina Rahvavabariigi strateegia on luua Aafrika rannikule nn sinise majanduse koostööbaas, sealhulgas ehitada kalalaevad ja laevaremonditehased, mida saab kasutada ka sõjalisel otstarbel; rõhutab, et Aafrika riikidega sõlmitud lepingud ja litsentsid ei ole piisavalt üksikasjalikud ega läbipaistvad; kirjeldab, millised on võimalikud geopoliitilised tagajärjed ELile, eelkõige kolmandates riikides, kus EL tegutseb;

°

° °

18. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ning nõukogule ja komisjonile.